

КАЛЯНДАРНА-ПЕСЕННАЯ ТРАДЫЦЫЯ
СЯРЭДНЯГА ПАШЧАР'Я Ў КАНТЭКСЦЕ
ЭТНАРЭГІЯНАЛЬНАГА ПАМЕЖЖА

Настасся Даніловіч, этнамузыкалаг, канд. мастацтвазнаўства, метадыст кабінета традыцыйных музычных культур УА «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі», навуковы супрацоўнік ДНУ «Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі» (Мінск), anastasia.danilovich@gmail.com, +375297419870.

Разгледжана каляндарна-песенная традыцыя Сярэдняга Пашчар'я – этнакультурнай тэрыторыі на стыку Заходняга і Цэнтральнага Палесся, Беларускага Панямоння і Цэнтральнай Беларусі.

Матэрыялам для даследавання паслужылі пераважна аўдыяфіксацыі, зробленыя ў музычна-этнаграфічных экспедыцыях Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі ў Ляхавіцкі (1982 г. – кіраўнік У. Солтан; 1993 г. – кіраўнік Л. Касцюкавец), Івацэвіцкі (2004 г. – кіраўнік Т. Бярковіч), Баранавіцкі (2015 г. – кіраўнік Л. Баранкевіч) р-ны Брэсцкай вобласці.

У зімовым рэпертуары Сярэдняга Пашчар'я вызначана існаванне старажытных калядных напеваў, а таксама калядных гульніваго тыпу «Каза». Выяўлена функцыянаванне дзіцячых гульніў-карагодаў у якасці калядных і веснавых.

Зафіксавана выкарыстанне валачобных напеваў як у якасці абходных віншаванняў на Вялікдзень, так і ў значэнні агульнавеснавых і юраўскіх. Раскрыта існаванне ў локусе Сярэдняга Пашчар'я спецыяльнага «юравога» карагоднага напева.

Падкрэслена асаблівая манера выканання мясцовых купальскіх напеваў. Адзначана кропкаваць фіксацыі жніўных узораў і разам з тым разнастайнасць жніўных напеваў, перапляценне ў іх праяў палескага і панямонскага песенных стыляў.

Устаноўлена існаванне на Сярэднім Пашчар'і восеньскага рэпертуару, прадстаўленага прымеркаванымі да часу ўборкі ільну песнямі любоўнай або сямейна-бытавой тэматыкі.

Раскрыта спецыфіка каляндарна-песеннай традыцыі Сярэдняга Пашчар'я як прыналежнай да этнарэгіянальнага памежжа, што праяўляецца ў спалучэнні адзнак не толькі палескай (заходне-, цэнтральна- і нават усходнепалескай) і панямонскай, але і цэнтральнабеларускай песенных сістэм.

Ключавыя словы: каляндарна-песенная традыцыя, Сярэдняе Пашчар'е, этнарэгіянальнае памежжа, Беларускае Палессе, Беларускае Панямонне, мелагеаграфія.

Сярэдняе Пашчар’е – тэрыторыя, якая ахоплівае сярэдняе цячэнне левага прытока Нёмана Шчыры разам з яе прытокамі Грыўдай, Ведзьмай, Мышанкай, Лахазвой, Ісай. У адміністрацыйна-тэрытарыяльным дачыненні Сярэдняе Пашчар’е займае Ляхавіцкі, поўнач Івацэвіцкага, поўдзень Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл., а таксама поўдзень Слонімскага р-на Гродзенскай вобл.

Паводле свайго этнакультурнага ландшафту Сярэдняе Пашчар’е характарызуецца народазнаўцамі часцей за ўсё як пераходная тэрыторыя ад Панямоння і Цэнтральнай Беларусі да Заходняга і Цэнтральнага Палесся або ад Баранавіцкага Панямоння да Пінскага Палесся (*карта 1* [складзена паводле: 11, с. 152; 7, с. 110]). Такія, як Сярэдняе Пашчар’е, памежныя этнакультурныя локусы прыцягваюць сёння асаблівую увагу навукоўцаў, патрабуюць дэтальнага этналагічнага, этналінгвістычнага і музычна-этнаграфічнага вывучэння па максімальна «густой» геаграфічнай сетцы.

Гаворкі Сярэдняга Пашчар’я хоць і цалкам уваходзяць у гродзенска-баранавіцкую (панямонскую) групу паўднёва-заходняга дыялекту беларускай мовы, але знаходзяцца ў зоне міждыялектных кантактаў: на поўдні Сярэдняга Пашчар’я праходзіць мяжа паміж асноўным масівам беларускіх гаворак і заходнепалескімі гаворкамі.

У музычна-этнаграфічных экспедыцыях Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі (далей – БДАМ) на Сярэднім Пашчар’і былі зафіксаваны калядныя, валачобныя, юраўскія, купальскія, пятроўскія і жніўныя песенныя ўзоры, раствоўскія і велікодныя псалмы, а таксама ўмоўна прымеркаваныя да каляндарных дзеляў песні.

Можна меркаваць, што ў *зімовым* падцыкле калядны абход у цэнтральных частках локуса некалі быў сапраўды моцнай, як і на Палессі, дзеляй з вядучай роляй велічальна-віншавальных песень. Паводле сведчанняў інфармантаў, з прыходам савецкай улады былі ўведзены жорсткія забароны на калядаванне, што нанесла непапраўныя страты традыцыі калядавання: «Некалі да, і з Казою хадзілі. А ўжэ пры нас ні хадзілі, ужэ ж мы пры савецком врэмені – запрэшчалі!»¹.

У рытуальным калядным абходзе, які на тэрыторыі Сярэдняга Пашчар’я адбываўся ў ноч з 13 на 14 студзеня («на Шчадрэц», «на Багату Каляду»), абавязкова ўдзельнічалі пераапранутыя, сядод якіх

---

¹ Запісана ў в. Падгорная Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Анастасіі Антонаўны Васілеўскай 1938 г.н. у экспедыцыі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі (далей – ЭБДАМ) 2015 г. (кіраўнік Л. Баранкевіч). ФЭ б.н.

асаблівае значэнне надавалася Казе (у мясцовай традыцыі, часцей, Казлу). Аб тым, як праходзіла калядаванне, расказвае В. Вярбіла: «У нас ходзяць трынаццатаго. З трынаццатаго на чэтырнаццатае. На Стары Новы год. Ходзяць спяваюць, ходзяць з Казлом. <...> Стукалі ў вакно і казалі: “Шчодры вечар, добры вечар! Ці песню спяваць, ці так калядну ласку даць?” І як скажучы спяваць – спяваем, а як не... Але ніхто не адмаўляў»¹.

Калі ў большасці мясцовых паселішчаў абрад калядавання паступова сыходзіць, то ў некалькіх вёсках локуса калядны абход са спевамі працягвае існаваць і сёння. Напрыклад, у в. Мілавіды Баранавіцкага раёна запісана: «Спявалі бабулі нашы, я ячшэ малая была. Звязду насілі! І ціпер: ходзім з трынаццатага на чатырнаццатае – так заведзена в дзірэвні»². Падчас хады з зоркай ад хаты да хаты каляднікі ў гэтай вёсцы спяваюць раствоўскія псалмы, а падыходзячы пад вокны або заходзячы ў хату – старажытныя калядныя гаспадарам, іх дзецям, а зараз – унукам: «А як сыноў, то спяваюць сыноў! У хаці хто там есць, таго спяваюць. А ў апошні час мы спяваем пра ўнукаў. Патаму шта у многіх-та людзей дзедзі павырасталі»³.

У іншых вёсках Сярэдняга Пашчар’я калядны абход пачаў стыхійна адраджацца ў пачатку 1990-х гг. сярод моладзі. Напрыклад, Я. Дуброўская з в. Мыслабаж паведаміла: «Таксама ж у нас, як мы называем, Шчадрэц, перад Новы год, тую ноч. Робяць звязду – называлі “батлейка”. <...> Яно і цяпер пачалі хадзіць: прыходзяць да нас маладыя. Зусім маладыя. Яны ж во гэтак не знаюць, як гэтак некалі ўжэ, а мы-то жэ на ніх кажэм, як гэта і што гэта гаварыць. Дак інцірэсна ж!»⁴

Сярод старажытных калядных на Сярэднім Пашчар’і зафіксаваны ўзоры з тэкставымі зачынамі «А ці дома-дома пан гаспадару?», «Ой, за варотам тупка балота», «Ой, в ляску, в ляску на жовтом(ы) пяску» з формай паэтычнай страфы абR (5+5)+R(4+3), меладыйнай формай abc, ладава-меладыйнай асновай «мажорнага» тэтрахорда (*нотны прыклад 1*). Іх напеў аб’ядноўвае характарыстыкі дзвюх калядных

---

¹ Запісана ў в. Вялікія Лукі Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Веры Сямёнаўна Вярбілы (нар. у 1936г. на хутары Жарнакоўшчына, што ў 3 км. ад Вялікіх Лук) у Э БДАМ 2015 г. (кіраўнік Л. Баранкевіч). ФЭ б.н.

² Запісана ў в. Мілавіды Баранавіцкага раёна Брэсцкай вобл. ад групы жанчын у Э БДАМ (кіраўнік Л. Баранкевіч) 2015 г. ФЭ б.н.

³ Там жа.

⁴ Запісана ў в. Мыслабаж Ляхавіцкага р. ад Яўгеніі Сцяпанавы Дуброўскай 1914 г.н. у Э БДАМ 1993 г. (кіраўнік Л. Касцюкавец). ФЭ 646461.

тыпаў і паводле музычна-рытмавай формы запеву далучаецца да тыпу, «распаўсюджанага ва ўсходніх раёнах Гомельшчыны» [8, с. 91], а паводле музычна-рытмавага распявання і мелодыкі рэфрэна «Шчодры вечар, вечар добр[ы]!» набліжаецца да тыпу калядных, які сустракаецца ў «заходніх і цэнтральных раёнах Беларусі»¹ [5, с. 41].

У вёсках, што знаходзяцца ў міжрэччы Шчары і Мышанкі, добра захаваліся безрэфрэнавыя гульнявыя калядныя абходныя напевы тыпу «Каза» з характэрнай музычна-рытмавай формай радка (нотны прыклад 2). У розныя гады яны былі зафіксаваны ў экспедыцыях БДАМ у вв. Галаўнінцы, Тухавічы, Крывошын, Мыслабаж, Наберажная Ляхавіцкага р-на, Мілавіды Баранавіцкага р-на (карта 2).

Разам з захаванымі ў паўднёвай частцы локуса абходнымі каляднымі напевамі існуюць у сярэднешчарскім локусе і пазнейшыя раствоўскія псалмы. Калі ў паўднёва-ўсходняй частцы яны далучаюцца падчас абходу да ўзораў ранняга гістарычнага пласта (псалмы пяюць, калі ідуць па сяле, а старажытныя калядныя – у хаце ці пад акном), то на поўначы і паўночным захадзе акрэсленых тэрыторый займаюць дамінуючую пазіцыю.

У вв. Быцень Івацэвіцкага р-на і яе наваколлях акрамя калядавання з зоркай (з выкананнем раствоўскіх псалмаў) на Багатую Куццю і калядных ігрышчаў існавалі карагоды-гульні, якія цягнуліся падчас усяго каляднага перыяду. В. Падсадна расказвае: «Як хадзілі мы на Каляды, то некія ў нас былі ігры. Ужэ мы некаго “Зайка” рабілі. Збіраліся хараводам дяўчата і ўжэ спявалі песні тамака этыя. А тагды зноў “Проса” сеелі: адна грамада сабе стаіт, другая сабе стаіт. Некія яшчэ песні спявалі. Это ўсё калядныя. Некія “Падушачкі” спявалі: “Падушачкі, падушачкі, да ўсё пухавыя, малодачкі, малодачкі, да ўсё маладыя” – во гэтыя песні спявалі, гэта ўсё ужэ на Коляды»². Калядныя гульні-карагоды ў в. Быцень выконваюць, паводле азначэння В. Яшчанка, ролю «канцэнтруючага фактару гульнявых комплексаў, адлюстроўваючы асобую святочна-карнавальную атмасферу калядных вечароў» [12, с. 11].

¹ Фіксацыі напеваў гэтага ж тыпу зроблены ў Нясвіжскім р-не Мінскай вобл. [1, с. 123] і Дзятлаўскім р-не Гродзенскай вобл. [3, с. 29].

² Запісана ў в. Быцень Івацэвіцкага р-на ад Веры Фёдараўны Падсадна (нар. у 1927 г. у в. Заполле, што ў 3 км ад Быценя) у ЭБДАМ 2004 г. (кіраўнік Т. Барковіч). ФЭ 2Е98/1.

Пачатак *веснавога* перыяду на Сярэднім Пашчар’і спецыяльнымі інтанацыйнымі формамі ў выглядзе загуканняў не азначаўся і быў азнаменаваны некалі толькі скаканнем «у доску» за чатыры тыдні перад Вялікаднем – на «Хрэсцы».

Калі у вв. Быцень, Заполле Івацэвіцкага р-на карагод «Проса» функцыянаваў як калядны, то ў суседняй з імі в. Добры Бор Баранавіцкага р-на (*карта 3*) ён быў звязаны з пачаткам вясны: «Былі ігры. У “Просу”. Вот тут стаяць дзеці і тут стаяць. І адны да адных ідуць радком: “А мы Просо сеялі, сеялі. Ой, дик-лада, сеелі, сеялі”. А гэтыя ідуць: “А мы Просо вытапчам, вытапчам”. А гэтыя спяваюць: “А чым жэ ж вам вытаптаць?” А этыя: “А мы коні выпусцім, выпусцім”»¹.

Што датычыцца *валачобных* абходаў і песенна-абрадавых віншаванняў, то іх пашырэнне на Сярэднім Пашчар’і далёка не паўсюднае (*карта 3*). У большасці вёсак пры апытанні інфармантаў паступаў адказ кшталту: «Мы не валочымся. На калядкі ходзім – заведзяно, а на Вялікдзень – не» (в. Мілавіды Баранавіцкага р-на). Фіксуецца тут, на перыферычных тэрыторыях распаўсюджання валачобнага абраду, абход двароў дзецьмі (без выканання песень) з мэтай збірання як для наступнай гульні «у біткі»: «Былі валачобнікі! Некалі біліся ў валачонае – заядныя былі валачобнікі! <...> Хадзілі дзеці па валачонна. <...> У прыпол сабіралі, от так: у карманы, сукенку. І прынясём»². У іншых вёсках «валачоннікамі», наадварот, называлі тых, хто адорвае дзяцей на Вялікдзень: «У нас ні хадзілі. У нас “валачоннікі” называюцца ўжо тыя, хто валачонну нясе. Еслі я імею хрэсьнікаў, я на Пасху далжна ім несці валачонну. У нас во – Добры Бор радам, і ў нас ужэ соўсім разныя...»³.

Калі звярнуцца да музыкага афармлення (там, дзе яно існуе) валачобнага абходу на Сярэднім Пашчар’і, то відавочна, што ў якасці рытуальна значнай часцей за ўсё тут выступае велікодная «ва-

---

¹ Запісана ў в. Добры Бор ад Соф’і Аляксандраўны Пыцель 1940 г.н. у Э БДАМ 2015 г. (кіраўнік Л. Баранкевіч). ФЭ б.н.

² Запісана ў в. Добры Бор Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Соф’і Аляксандраўны Пыцель 1940 г.н. у Э БДАМ 2015 г. (кіраўнік Л.Ф. Баранкевіч). ФЭ б.н.

³ Запісана ў в. Падгорная Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Анастасіі Антонаўны Васілеўскай 1938 г.н. у Э БДАМ 2015 г. (кіраўнік Л. Баранкевіч) ФЭ б.н.

сольная» псальма з варыянтамі тэксавых зачынаў «Вялік святой нам дзень настаў» і «Цяраз поля шырокая» (*нотны прыклад 3*).

Узоры віншавальных абходных *валачобных* напеваў першага, «агульнабеларускага», тыпу са структурай паэтычнай страфы (4+4)+R(4+3) у некаторых вёсках локуса нясуць функцыянальную нагрузку веснавых. Я. Дуброўская з в. Мыслабаж паведамляе: «Ну, а вясну спявалі ўжэ бабы, як ужэ так, цёпла. Шчэ ж эта перад Юр'я. Вясну-то ў нас спявалі вясну: «Вясна-красна». Не, «Вол бушуе, вясну чуе!»¹. Пасля гэтага спявачка выканала дзве валачобныя з вышэйназванымі тэкставымі зачынамі і з рэфрэнамі «Ідзе вяс(ы)на, ідзе красна!» і «Вяс(ы)на крас(ы)на на увесь свет!» (*нотны прыклад 4*).

У іншых сітуацыях валачобныя ў локусе звязваюцца з юраўскім святам. У в. Мірны валачобная з зачынам «Святы Юрай, дзе ж ты бываў?» і рэфрэнам «Віно, віно, зелёно!» адразу была названа юраўскай (*нотны прыклад 5*). Паразважаўшы, спявачка дадала, што гэта «Юр'я», які спяваецца на «Паску» пасля псальмы і растлумачыла: «У нас Паска: прыдзеш ужэ спяваць на Паску, тожэ спяваць». Тады яна пытае: «А Юр'я умееш спяваці?» Як умеем, тады дасць валачона, а як не умеем... Это Юрай і Паска прыурочываўся к аднаму. У нас, вот, цётка Магдалена мне ка[зала], усягда так было!»².

З прыведзеных фактаў бачна, што ў свядомасці этнафараў Сярэдняга Пашчар'я часцей за ўсё няма адчування строгай прымеркаванасці валачобных напеваў да абхода, і яны працягваюць сябе як поліфункцыянальныя. Такую сітуацыю можна растлумачыць знаходжаннем локуса на ўскраіне асноўнага арэала валачобных напеваў, і, адсюль, страту цэласнага ўспрымання віншавальнага абхода і прыналежных да яго песенна-абрадавых форм [пра гэта: 6].

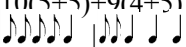
У якасці спецыяльнай «*юравой*» у локусе функцыянуе карагодная з зачынам «На вуліцы на шырокуй». Пра яе рытуальную значнасць распавяла Я. Дуброўская: «Сабіраюцца на вуліцы жанчыны так ужэ, купамі, на лавачках дзе, на прызбах дзе. І маладзёж сабіраецца – поўна вуліца. І вот выходзіць та маладзёж і паюць песню, некалі. <...> Дольшэ й ўжэ проспевалі ту песню – музыка, танцы, і ўсё ўжэ. Гуляюць аж да дня, весяляцца. А ўперад ужэ тую юравую песню паюць, а тады

---

¹ Там жа.

² Запісана ў в. Мірны Баранавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Ганны Аляксандраўны Здановіч 1943 г.н. у Э БДАМ 2015 г. (кіраўнік Л.Ф. Баранкевіч). ФЭ б.н.

ўжо разныя»¹. Пацвяржаецца існаванне «юравых» нотнымі запісамы канца XIX ст., зробленымі супрацоўнікам М. Федароўскага Я. Трочкам у вв. Кадычыцы (ад Захара Скабелкі) і Шчасновічы (ад Анэлі Масаловай) [13, № 1618–1622].

Напевы зафіксаваных на Сярэднім Пашчар’і «юравых» маюць двухчастковую будову страфы АБ са складовай формай $10(5+5)+9(4+5)$, што пры распяванні фарміруе рытмаформулу , мелаформу $ab+cb_1$, разгортваюцца ў межах «мажорнага» пентахорда з апорай на I і IV ступені (нотны прыклад б).

У экспедыцыях БДАМ 2004 і 2015 гг. у трох вёсках былі атрыманы звесткі пра спеў на Тройцу, звязаны або з ваджэннем Куста (вв. Добры Бор Баранавіцкага р-на і Магліцы Івацэвіцкага р-на), або з карагодам вакол «Берозы» (в. Быцень Івацэвіцкага р-на): «Некалі яшчэ мая мама расказвала, як яны былі маладымі яшчэ, то хадзілі тады: убіралі адну дзеўчыну ў квяткі, у лісця ўжэ, вясна. Дак ужэ ўбяручь яе і водзяць па сяле, спявалі. А што яны спявалі... <...> Куст быў, ага. І спявалі, вадзілі этого Куста па сяле»². «На Тройцу ...“Берозу” рабілі. <...> Вот, прымерно, я станаўлюсь, мене веткамі берозы. Тут, на верху, зв’язваюць берозу, і мене веткамі ўсю абв’язваюць, бярозкамі, і тагды водяць гэты харавод. І усыпаюць дарогу аіерам. <...> Але там сьпяваюць усе, усякія песьні, усякіе»³. Апісаны выпадак паказвае, што тут, у «зоне вібрацыі» куствага абраду, яго маглі суправаджаць умоўна прымеркаваныя песні, і, нават, прыпеўкі. Пры гэтым у свядомасці этнафараў захоўваецца цвёрдае ўяўленне аб неспецыяльнай прыналежнасці гэтых песень да абраду («спяваюць усе, усякія песні»). Адсутнасць на Сярэднім Пашчар’і прыналежных траецкаму перыяду куставых песенных практык, але захаванасць успамінаў пра сам абрад, з аднаго боку, можа з’яўляцца вынікам невыразнасці форм траецкага інтанавання ў межах локуса, а з другога – іх неабавязковасцю ці ўвогуле неіснаваннем у межах святочнага комплексу.

¹ Запісана ў в. Мыслабаж Ляхавіцкага раёна ад Яўгеніі Сцяпанаўны Дуброўскай 1914 г.н. у Э БДАМ 1993 г. (кіраўнік Л. Касцюкавец). ФЭ 646462_1.

² Запісана ў в. Добры Бор Баранавіцкага раёна ад Ганны Антонаўны Корпік 1929 г.н. у Э БДАМ 2015 г. (кіраўнік Л. Баранкевіч). ФЭ б.н.

³ Запісана ў в. Быцень Івацэвіцкага р. ад Веры Фёдараўны Падсадна (нар. у 1927 г. у в. Заполле, што ў 3 км ад Быцены) у Э БДАМ 2004 г. (кіраўнік Т. Бярковіч). ФЭ 2E98/15.

У *летнім* «песенным календары» Сярэдняга Пашчар’я паводле захаванасці песенных форм дамінуе *купальскі* перыяд. Купальскія напевы Сярэдняга Пашчар’я маюць форму паэтычнай *страфы* АБ са структурай (5+3)+(5+3) і музычна-рытмаваю форму , мелаформу – ab, разгортваюцца ў амбітусе малой тэрцыі з субквартай (*нотныя прыклады 7, 8*).

Мясцовыя купальскія валодаюць лакальнымі асаблівасцямі і выдзяляюцца (у параўнанні з іншымі ўзорамі дадзенага тыпу) сваім запаволеным тэмпам, «цягучасцю», што надае напеву асаблівую важкасць. Найбольшая канцэнтрацыя купальскіх у Сярэднім Пашчар’і прыпадае на міжрэчча Мышанкі і Шчары (*карта 4*).

Жніўныя ўзоры хоць і сустракаюцца на Сярэднім Пашчар’і дастаткова кропкава, уражваюць сваёй разнастайнасцю (*карта 5*).

Жніўныя вв. Мыслабаж і Тухавічы належаць да агульнабеларускіх лірыка-драматычных маналагаў-выказванняў з ладамеладыйнай асновай тэрцыі (малой, нейтральнай або мігатлівай) з субквартай. У Тухавічах жніво мае трохчасткавую форму мелаграфы abc пры форме тэкставай графы ААБ, характарызуецца рытмамеладыйным «зломам» у другой сінтагме вершарадка (*нотны прыклад 9*). Двухчасткавай формай адрозніваюцца жніўныя в. Мыслабаж, якія маюць паэтычную форму АБ, складовую будову (4+4)+(4+4), мелаформу ab (*нотны прыклад 10*). Імпровізацыйная арнаментальная прырода «жывой» меладыйнай тканіны, напружанасць разгортвання гуку, працягласць голаснага інтанавання набліжаюць тухавіцкае і мыслабажскае жніво да палескага.

Пры захаванні характэрнай ладамеладыйнай формулы, больш «просты», спакойны ў рытмавым дачыненні жніўны напеў прадстаўлены ў в. Наберажная. Ён характарызуецца формай графы АБ, мелаграфы ab, мае 11-складовую будову вершарадка 4+4+3 (*нотны прыклад 11*). 3. Мажэйка разглядае такі «песенна-меладыйны тып» як дажынкавы, характэрны для «паўднёвых раёнаў Брэсцкага Палесся» [8, с. 114].

Дапаўняюць жніўны рэпертуар Сярэдняга Пашчар’я пазнейшыя, прымеркаваныя да жніва і пакосу, квінтавыя ў сваёй аснове напевы. Адзін з іх – з зачынам «Гой, за лесам, лесам, да за цёмным борам» – адрозніваецца выразнай перыядычнасцю структуры, у якой з *пэўнай* дакладнасцю ўтрымліваецца рытмамеладыйная форма . Гэтымі прыкметамі напеў пакоснай не толькі нагадвае мясцовыя калядныя, але і наўпрост набліжаецца да каляднай

«Ой, за лесом-лесом сонцэ сіяе», зафіксаванай на Выганаўскім Палесці.

Яшчэ адзін тып характарызуецца формай вершарадка АБ, складоў $4+3+3$ і $4+3+3$, мае вытрыманы «рытм прытопу» , чым набліжаецца да тыпу напеваў, які, паводле Л. Мухарынскай, вырашае «адначасова святочна-велічальную задачу, уласціваю дажынкавым, і ў той жа час стварае мяккі жаночкі вобраз, характэрны для многіх сольных (ці ансамблевых) жніўных песень лірычнай традыцыі» [9, с. 59].

Восеньскі рэпертуар на Сярэднім Пашчар'і прадстаўлены прымеркаванымі да часу ўборкі льну напевамі, якія канцэнтруюцца ў вв. Мыслабж і Наберажная (*карта 5*). Восеньская «Ой, у полі на раздоллі» са стабільнай складовай структурай 4 (запеў)+ $(1+1)+(1+1)$ паводле свайго музычна-рытмавага малюнку набліжаецца да напева працоўных ільняных песень, выдзеленых В. Ялатавым, а паводле сваіх ладавых, фактурных, вобразна-зместавых характарыстык належаць да восеньскай лірыкі (*нотны прыклад 12*).

У якасці восеньскіх на Сярэднім Пашчар'і былі зафіксаваны таксама ўмоўна прымеркаваная «Ой, за валам, за валам» і балада «Ажаніла мамінка сына ў няволі» са складовай структурай вершарадка $(7+5)$, ладамеладыйнай апорай на «мінорную» квінту.

Такім чынам, спецыфіка каляндарна-песеннай традыцыі Сярэдняга Пашчар'я як прыналежнай да этнарэгіянальнага памежжа праяўляецца ў спалучэнні прыкмет палескай (заходне-, цэнтральна- і нават усходнепалескай), панямонскай, цэнтральнабеларускай песенных сістэм. Пра гэта сведчыць разнастайнасць тыпаў напеваў унутры каляндарнай і жніўнай жанрава-функцыянальных груп, маркіраванасць абрадавых дзействаў перыяду асобнымі напевамі, набыццё каляндарнай абрадавай функцыі напевамі позняга стылявога пласта. Меластылявыя якасці каляндарна-абрадавых напеваў сведчаць у адных функцыянальных групах пра іх палескую скіраванасць (калядныя і шчадроўныя напевы, жніўныя в. Тухавічы), у іншых – пра панямонскую і цэнтральнабеларускую (валачобныя, юраўскія, частка жніўных напеваў). Акрамя гэтага, тэмбравафанійныя і стылявыя характарыстыкі (асабліва імправізацыйнасць, «рубатнасць», запаволенасць тэмпу) купальскіх, а таксама жніўных напеваў Сярэдняга Пашчар'я выдзяляюць іх як лакальна адметныя.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Беларускі фальклор у сучасных запісах : Традыцыйныя жанры : Мінская вобласць / уклад. В.Д. Ліцвінка ; уклад. муз. часткі Г.Р. Кутырова. Мінск : Універсітэцкае, 1995. 477 с.
2. Бярковіч, Т. Песенна-гульнявыя дзеі перыяду сонцавароту ў этнамузычнай традыцыі беларусаў. Мінск : Беларускае дзяржаўнае акадэмія музыкі, 2015. 169 с.
3. Варфаламеева Т. Песні Беларускага Панямоння; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Мінск : Беларускае навука, 1998. 287 с.
4. Даніловіч, Н.І. «Песенны каляндар» выганаўскай часткі заходнепалеска-панямонскага памежжа // Навуковыя працы Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі / рэдкал.: К.М. Дулава (гал. рэд.) [і інш.]. Вып. 37 : Музычная культура Беларусі і свету ў разнастайнасці гукавых ландшафтаў / склад. Т.Л. Бярковіч. Мінск : УА «Беларускае дзяржаўнае акадэмія музыкі», 2016. С. 3–16.
5. Зімовыя песні / рэд. М.Я. Грынблат ; укл., сіст., характ. і рэд. напеваў З.Я. Мажэйка. 736 с.
6. Константинова, Т. Северобелорусские волочѣбные напевы: к вопросу одновременного функционирования нескольких типов // Вопросы этномузыкознания. 2014. № 1 (6). С. 71–89.
7. Манаков, А. Г. На стыке цивилизаций: Этнокультурная география Запада России и стран Балтии. Псков : Изд-во ПГПИ, 2004. 296 с.
8. Можейко, З. Календарно-песенная культура Белоруссии: опыт системно-типологического исследования. Минск : Навука і тэхніка, 1985. 247 с.
9. Мухаринская, Л.С. Белорусская народная песня. Историческое развитие : Очерки. Минск : Наука и техника, 1977. 215 с.
10. Тавлай, Г. Белорусское купалье: обряд, песня. Минск : Наука и техника, 1986. 174 с.
11. Цітоў, В. С. Гісторыка-этнаграфічныя рэгіёны // Этнаграфія Беларусі : Энцыклапедыя. Мінск : БСЭ, 1989. С. 152–153.
12. Яценко, В. Хороводные традиции Могилевского Поднепровья : автореф. дисс. ... канд. искусств. : 17.00.02; Белорусская государственная академия музыки. Минск, 2002. 21 с.
13. Federowski, M. Lud białoruski : materiały do etnografii słowiańskiej zgromadzone w latach 1877–1905 : w 8 t. T. 5 : Pieśni / red. A. Obrębska-Jabłońska. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1958. 917 s.

REFERENCES

1. *Belaruskij folklor u suchasnyh zapisah: Tradycyjnyja zhanry: Minskaja voblasc* (1995) [Belarusian folklore in contemporary recordings: Traditional genres: Minsk region], Univiersiteckaje, Minsk, 477 p., (in Belarusian).
2. Biarkovich, T. (2015), *Piesienna-hulniavyja dziei pieryjadu soncavarotu ŭ etnamuzychnaj tradycyi bielarusaŭ* [Sond-plauing performances in the period of solstice in ethnomusical tradition of Belarus], Bielaruskaja dziazrzaŭnaja akademija muzyki, Minsk, 169 p., (in Belarusian).
3. Varfalamejeva, T. (1998), *Piesni Bielaruskaha Paniamonnia* [Songs of the Belarusian Ponemonie], Bielaruskaja navuka, Minsk, 287 p., (in Belarusian).
4. Danilovich, N.I. (2016), “*Pesenny kaliandar*” *vyganauskaj chastki zahodnepaleska-paniamonskaga pamezhzha* [Calendar Song of the Vygonovskoe part of the borderland of Western Polesie and Poneman’ie] Navukovyja pratsy Belaruskaj dziazrzaunaj akademii muzyki, Vyp. 37, [Scientific works of the Belarusian State Academy of Music], UA “Belaruskaya dziazrzaunaja akademija muzyki”, Minsk, pp. 3–16, (in Belarusian).
5. *Zimovyja piesni: kaladki i shchadroŭki* (1975) [Winter songs: kaliadki i shchadrowki], Navuka i tehnika, Minsk, 736 p. (in Belarusian).
6. Konstantinova, T. (2014), *Severobelorusskie volochiobnyje napevy: k voprosu odnovermennogo funkcionirovanija neskolkih tipov* [Volochohbyne tunes of the north of Belarus: the question of simultaneous functioning of several types], Voprosy etnomuzykoznanija [Ethnomusicology issues], № 1 (6), pp. 71–89, (in Russian).
7. Manakov, A. G. (2004), Na styike tsivilizatsij: Etnokulturnaja geografija Zapada Rossii i stran Baltii [At the crossroads of Civilization: Ethno-cultural geography of the West Russia and the Baltic countries], Izd-vo PGPI, Pskov, 296 p., (in Russian).
8. Mozhejko, Z. (1985), *Kalendaro-pesennaja kultura Belorussii: opyt sistemno-tipologicheskogo issledovanija* [Calendar-song culture of Belarus: the experience of the systemic-typological study], Navuka i tehnika, Minsk, 247 p., (in Russian).
9. Muharinskaja, L.S. (1977), *Belorusskaja narodnaja pesnja. Istoricheskoe razvitie: Očerki* [Belarusian folk song. Historical development: Essays], Nauka i tehnika. Minsk. 215 p. (in Russian).
10. Tavlaj, G. *Belorusskoe kupale: obriad, pesnia* [Belarusian Kupala: ritual, song], Nauka i tehnika. Minsk. 174 p.. (in Russian).
11. Tsitoŭ, V. S. (1989). *Historyka-etnagrafichnija regijony* [Historical and ethnographic regions], Etnagrafija Belarusi: Entsyklopedvia [Ethnography of Belarus: Encyclopedial, BSE. Minsk. pp. 152–153. (in Belarusian).
12. Yaschenko, V. (2002), *Horovodnyje traditsii Mogilevskogo Podneprovja* [Round dance traditions of the Mogilev Dnieper region], Belorusskaja gosudarstvennaia akademija muzvki. Minsk. 21 p., (in Russian).
13. Federowski, M. (1958). *Lud białoruski : materiały do etnografii słowiańskiej zgromadzone w latach 1877–1905, T. 5: Pieśni* [Belarusian people: materials for Slavic ethnography collected in 1877-1905, Vol. 5: Songs], Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 917 p., (in Polish).

Анастасія Данілович, етномузикознавець, канд. мист., методист кабінету традиційних музичних культур Білоруської державної академії музики, науковий співробітник ДНУ „Центр досліджень білоруської культури, мови і літератури НАН Білорусі” (Мінськ), anastasia.danilovich@gmail.com, +375297419870.

Календарно-пісенна традиція Середнього Пошар’я в контексті етнорегіонального пограниччя

Розглянуто календарно-пісенну традицію Середнього Пошар’я – етнокультурної території на межі Західного і Центрального Полісся, Білоруського Понеманя і Центральної Білорусі.

Матеріалом для дослідження послуговували переважно аудіофіксації, зроблені в музично-етнографічних експедиціях Білоруської державної академії музики в Ляховицький (1982 р. – керівник В. Солтан; 1993 р. – керівник Л. Костюковець), Івацевицький (2004 р. – керівник Т. Берковіч), Барановицький (2015 р. – керівник Л. Баранкевіч) р-ни Брестської обл.

У зимовому репертуарі Середнього Пошар’я окреслена географія древніх колядкових наспівів, а також колядкого ігрового типу „Коза”. Виявлено функціонування дитячих ігор-хороводів – колядкових і весняних. Відзначено використання волочebних наспівів у ролі як величальних обхідних на Великдень, так і загальновесняних і юрійських. Виявлено існування в локусі Середнього Пошар’я спеціального „юрійського” хороводного наспіву. Підкреслено особливу манеру виконання місцевих купальських наспівів. Відзначено пунктирність фіксації жнивних зразків і водночас розмаїття жнивних наспівів, переплетення в них проявів поліського і понеманського пісенних стилів. Виявлено існування на Середньому Пошар’ї осіннього репертуару, представленого приуроченими до часу збирання льону піснями любовної чи сімейно-побутової тематики.

Текстовий матеріал змістовно доповнено пісненими прикладами (мелодії і тексти), а також докладними контурними мапами із відображенням основної ареально-типологічної інформації.

Ключові слова: календарно-пісенна традиція, Середнє Пошар’я, етнорегіональне пограниччя, західнополісько-понеманське пограниччя, мелогеографія.

Nastassia Danilovich, ethnomusicologist, PhD, researcher at the Department of Traditional Musical Cultures of the Belarusian State Academy of Music, researcher at the Center for Studies of Belarusian Culture, Language and Literature of the National Academy of Sciences of Belarus (Minsk), anastasia.danilovich@gmail.com, +375297419870.

Calendar-song tradition of Middle Shchara in the context of the ethnographical borderland

The article considers a calendar-song tradition of Middle Shchara – an ethnocultural area, located at the crossborder region of the Western and Central Polesye, Belarusian Ponemon'e and Central Belarus.

Ethnomusicological field research recordings of the Belarusian State Academy of Music to Lyahovichskij (1982 – headed by V. Soltan, 1993 – headed by L. Kostyukovets), Ivatsevichi (2004 – head by T. Berkowitz), Baranovichi (2015 – headed by L. Barankiewicz) districts, Brest region, were mainly used for typological research.

The correspondence were found in the winter repertoire of Middle Shchara between the existence of the old Kaliada tunes as well as clearly defined Kaliada game type “Goat” tunes. Notably children's round dance-games are used as Kaliada (Christmas) and Spring games.

Valachobny tunes were used not only as a part of Vyalikdzien (Easter) greetings but also as general Spring and St. George's tunes. The existence of special “Yurovy” (St. George's Day) round dance tune were discovered in the Middle Shchara locus.

The special unique performing manner of local midsummer (Kupala) tunes were elaborated. The notable tinge of style of this region are Stippling fixations and variety of reaping tunes with interweaving manifestations song styles of Polesye and Ponemon'e.

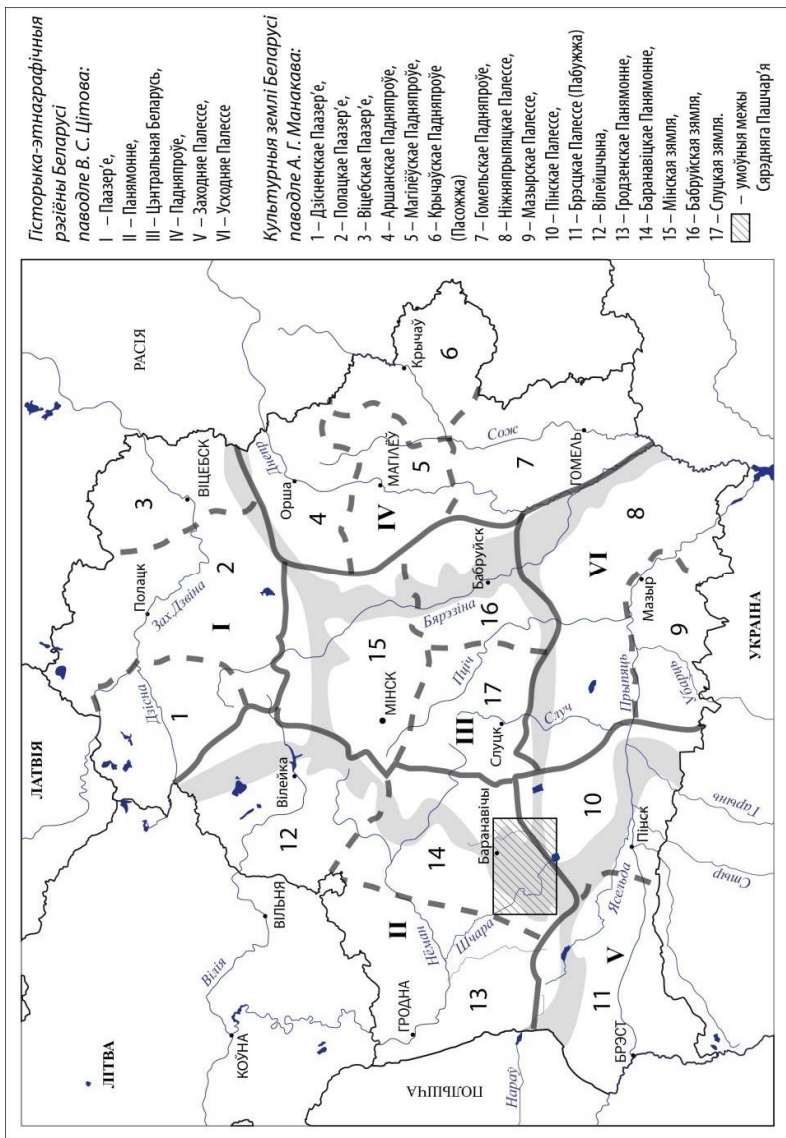
The Middle Shchara autumn repertoire, is elaborated as of notable accordance to the time of harvesting of flax songs of love or family domestic subjects.

Peculiarities of the calendar-song tradition of Middle Shchara described as pertaining of the ethnoregional borderland, which is manifested in combination of attributes not only of Polesye (Western, Central and even the East) and Ponemon'e, but also the Central Belarusian song areals.

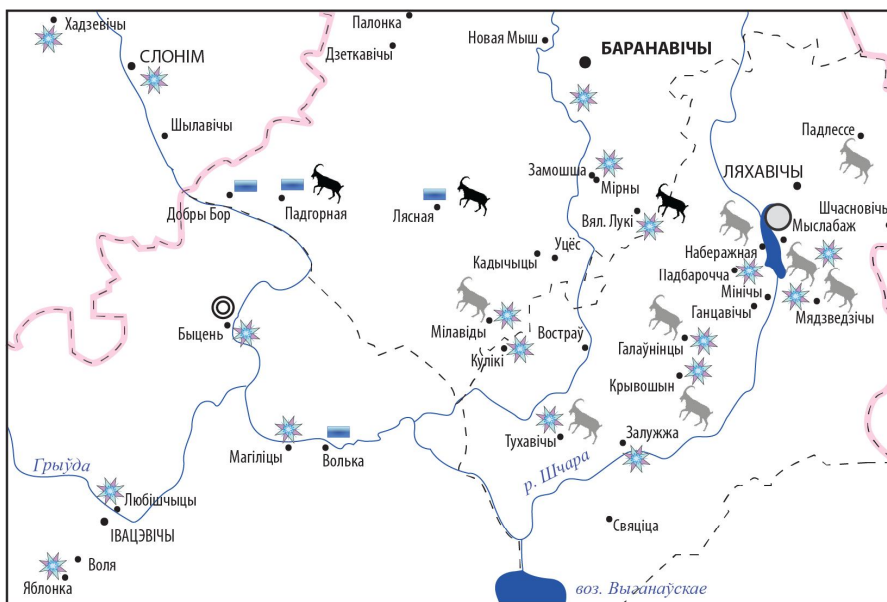
Key words: Calendar-song tradition, Middle Shchara, ethnoregional borderland, Belarusian Polesie, Belarusian Poneman'ie, melogeography.

Стаття надійшла до редколегії 18.09.2018 р.

Карта 1

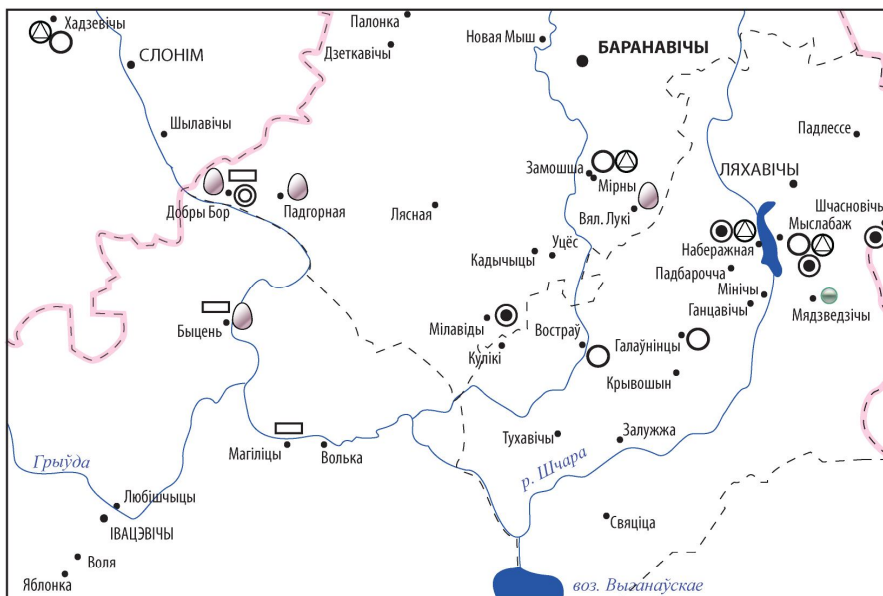
Карта 2

КАЛЯДНЫЯ

○	(5+5)+(4+3)	★	псалмы
♪♪♪♪♪	♪♪♪♪♪ R ♪♪♪♪♪	🐐	карагоды "Проса", "Падушачкі", "Мак", "Зайка"
🐐	«Каза» ♪♪♪♪♪	🐐	успаміны пра абход з Казой
🐐	успаміны пра абход з Казой	▬	успаміны пра абход і спеў

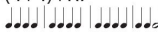
Карта 3

ВЕСНАВІЯ

- загуканні з зачынам «Ой, Вэсна-красна» (толькі пераказ тэкстаў)
- ⊙ карагоды «Проса»
- ⊙ квінтавыя «юравія» карагоды (5+5)+(4+5)
- успаміны пра ваджэнне Куста і спеў

ВАЛАЧОБНІЯ

- ⊙ (4+4)+R7

- «васольныя» псалмы
- «валачобнікі», «валачоннікі» — дзеці, якія «бегалі за валачоннэ»

Карта 4

КУПАЛЬСКІЯ   ▲ АБ, ab, (5+3)+(5+3)   ♪♪♪♪♪

Карта 5

ЖНІЎНЫЯ І ДАЖЫНКАВЫЯ
 ○ ААБ, (4+4)+(4+4)+(4+4)
 тэрыцыя з субквартай
 ○ АБ, (4+4)+(4+4)   ♪♪♪♪
 тэрыцыя з субквартай
 ◇ АБ (4+4+3)+(4+4+3)
 тэрыцыя з субквартай

▲ АБ, (5+5)+(5+5)
 ♪♪♪♪♪
 «мажорны» пентахорд

○ умоўна-прымеркаваныя,
 у тым ліку да дажынак

ВОСЕНЬСКІЯ
 ▼ «як лён рвуць»

2. *Ой, ну-ну, Казёл, ой, ну-ну, Баран* («Казёл»). Зап у в. Тухавічы Ляхавіцкага раёна Брэсцкай вобл. ад Аляксандры Канстанцінаўны Кандратчык 1912 г.н. у Э БДАМ 1982 г. (кір. У. Солтан). ФЭ 646114.

♩ = 95

1. Ой, ну - ну, Ка - зёл, ой, ну - ну, Ба - ран, па - йдзі, па - гу - ляй, ні а - гля - да - йся.

2. Ні на ро - жэ - нькі, ні на но - жа - нькі, на ка - пы - ці - кі за - ла - це - нькі - е.

Ой, ну-ну, Казёл, ой, ну-ну, Баран,
пайдзі, пагуляй, ні аглядайся.
Ні на рожэнькі, ні на ножанькі,
на капыцікі залаценькіе.
На капыцікі залаценькія,
на дзеўчатачка маладзенькіе.
Дзе Казёл нагой, там жыта капой,
дзе Казёл рогам, там жыта стогам.
Дзе Казёл хвастом, там жыта кустом,
дзе Казёл хвастом, там жыта кустом.

Ой, ну-ну, Казёл, ой, ну-ну, Баран,
пайдзі, пагуляй, ні аглядайся.
Нашаму Казлу ні много трэба:
поўбочкі грэчкі на варэнічкі.
Нашаму Казлу ні многа трэба:
рэшато аўса, наверх каўбаса.
Хазяін мілы, ні будзь лянiвы:
пастаў драбiнкі, дастань сланiмкі.
Хазяйка міла, ні будзь лянiва:
пастаў драбiнкі, дастань сланiмкі.

3. Цяраз поля шырокая, цяраз(ы) мора глыбокая (велікодная, псальма). Зап. у в. Мыслабаж Ляхавіцкага раёна Брэсцкай вобл. ад Яўгеніі Сцяпанаўны Дуброўскай 1914 г.н. у Э БДАМ 1993 г. (кір. Л. Касцюкавец). ФЭ 646462.

$\text{♩} = 115$

1. Ця-раз по-ля шы - ро - ка - я, ця - ра - з(ы) мо - ра глы-бо - ка - я,
 а - ля - лю - я, а - ле - лу - йа, а - лі - лу - йа.

Цяраз поля шырокая, цяраз(ы) мора глыбокая,
 Алялюя, аелуя, алілуйа.
 Там ляжала гібка кладка, тудэю йшла Божа Матка.
 Алілуйа, алілуйа, алілуйа¹.
 Ідзе поля, ідзе другая, на трэцяя суступая.
 На трэцяга суступая, тры анёлы сустрэкая:
 – Мае ж вы тры аняловя, ці ні бачылі майго Сына?
 Адзін кажа: – Я ні бачыў. Другі кажа: – Я чуць ні чуў.
 Трэці кажа: – Я сам(ы) там быў, я сам(ы) там быў(ы), свечы паліў.
 Твайво Сына жыдзя в(ы)зялі, жыдзя в(ы)зялі, замэнчылі.

¹ Рэфрэн «Алілуйа, алілуйа, алілуйа» паўтараецца пасля кожнага радка.

На крыж рукі распіналі, гваздзёма ножкі прыбівалі.
 Тарном сэрца даставалі, па полі кроў разлівалі.
 Пашла Матка гукаючы, свайго Сын(ы)ка шукаючы.
 Дзе след найдзя – сільна плача, дзе кров(ы) найдзя – крыжам падзя:
 – Ах, мой Сынок, ах, мой(і) мілы, цярпев(ы) мукі жыдовскае.
 Цярпеў манкі, тае ж раны, ах, мой Езус крыжаваны.

4. *Вол(ы) бушуя, вяс(ы)ну чую* (валачобная, «спявалі вясну»). Запісана ў в. Мыслабаз Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Яўгеніі Сцяпанаўны Дуброўскай 1914 г. н. у Э БДАМ 1993 г. (кір. Л. Касцюкавец). ФЭ 646462.

♩ = 74

1. Во - л(ы) бу - шу - я, вяс(ы)-ну чу - я. І - дзе вя - сна, йдзе к(ы)-ра - сна!

2. Во - ра-н(ы) кра - ча, сы - ра хо - ча. І - дзе вя-с(ы)-на, йдзе к(ы)-ра - сна!

Вол(ы) бушуя, вяс(ы)ну чуя.
*Йдзе вясна, йдзе к(ы)расна!*¹
Воран(ы) крача, сыра хоча.
Дзев(ы)ка п(ы)лача, замуж хоча.
Не бушуй(і), вол, шчэ нагарэсся.
Ні крач(ы), воран, шчэ нажарэсся.
Не плач(э), дзев(ы)ка, нажывесся.

***

Прышла вяс(ы)на, прыш(ы)ла красна.
*Вяс(ы)на-крас(ы)на на весь сьвет!*²
– Вясна-к(ы)расна, што п(а)рынесла?
– Гаспадаром – па сявенцы.
Гаспадыням – па сяр(ы)почку.
А дзявач(ы)кам – па вяночку.
А пас(а)туш(у)ком – па кіёчку.
Малым дзет(ы)кам – па яечку.
Старым бабкам – па мураўцы.
Прышла вяс(ы)на, прыш(ы)ла красна.

---

¹ Рэфрэн «Йдзе вясна, йдзе к(ы)расна!» паўтараюцца пасля кожнага радка.

² Выканана без перапынку. Рэфрэн «Вяс(ы)на-крас(ы)на на весь сьвет!» паўтараюцца пасля кожнага радка.

5. *Святы Юрай, дзе ж ты бываў?* (валачобная, «это Юрай і Паска»). Зап. у в. Мірны Баранавіцкага раёна Брэсцкай вобл. ад Ганны Аляксандраўны Здановіч (нар. у 1943 г. у в. Кунцавічы) у Э БДАМ 2015 г. (кір. Л. Баранкевіч). ФЭ б.н.

♩ = 74

8

1. (і) Свя - ты Ю - рай, дзе ж ты бы - ваў? Ві - но, ві - но, зя - лё - но!

8

2. Па по - лі ха - дзіў, жы - то ра - дзіў. Ві - но, ві - no, зя - лё - но!

Святы Юрай, дзе ж ты бываў?
Віно, віно, зелёно!
Па полі хадзіў, жыто радзіў.
З каласочка жыта бочка.
А з другово...
...вот ужэ забыў тую.

¹ Рэфрэн «*Віно, віно, зелёно!*» паўтараецца пасля кожнага радка.

6. *На вуліцы да на шырокуй сабралася да дзявок(ы) танок* («юравая», веснавая карагодная). Запісана ў в. Мыслабаж Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Яўгеніі Сцяпанавы Дуброўскай 1914 г. н. у Э БДАМ 1993 г. (кір. Л. Касцюкавец). ФЭ 646462.

1. На ву - лі - цы да на шы - ро - куй са - бра - ла - ся да дзя - во - к(ы) та - но - (у)к!

2. Са - бра - ла - ся да дзя - ко - к(ы) та - нок, а - дно[й] ні - ма Ро - жы - на - й(і) да - чкі.

На вуліцы да на шырокуй сабралася да дзявок(ы) танок.
 Сабралася да дзявок(ы) танок, адно[й] німа Рожынай(і) дачкі.
 – Дзевачкі мае, мае сястрычкі, прывядзіця Рожыную дачку.
 – Ой, Рожа, Рожа, да Рожа-маці, мусці дачку на вуліцу пагуляц[і].
 – Пусціла б дачку я на вуліцу, да баюся маладога Кузьмы.
 – Ой, Рожа-маці, німа Кузьмы дома, дзе паехаў – нівядома.
 Вышла доч(ы)ка да на вуліцу, Кузьма яе да за ручаньку.
 Вышла маці да на вуліцу клікаць дочкі да вячэраці.
 – Ой, Юру, Юру, – да маці кліча, – ідзі, доньку, да вячэраці.
 – Ні пайду, мамка, я вячэраці, вячэрала я з маладым Кузьмам.
 – Ой, Юру, Юру, – да маці кліча, – нясі, сынку, залатыя ключы.
 Да зямел(і)ку да адмыкаці, а і росу да й выпускаці.

А пер(ы)шую да лядовую, а другую да мядовую.
 – Ой, Юру, Юру, – да маці кліча, – нясі, сынку, залатыя ключы.
 Да царков(ы)ку да адмыкаці, дачку Рожы з Кузьмам абвянчаці.

7. *Шла паненка чэрэз бор* («Купала»). Запісана ў в. Залужжа Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад Таццяны Вікенцеўны Дыдышка 1934 г. н. у Э БДАМ 1993 г. (кір. Л. Касцюкавец). ФЭ 646468.

1. Шла па-не-нка чэ-рэз бор, да на ёй су-ке-н(ы)-ка ў дзе-сець пор.

2. Су-ке-нка ша-мрэ-ла, зе-лё-на ду-бро-(о)-ва га-рэ-ла.

3. Бе-ры-це дзе-в(ы)-ча-тка ку-ба-чкам і во-ду

да й зе-лё-ну ду-бро-(о)-ву ту-шы-ця.

Шла паненка чэрэз бор,
да на ёй сукен(ы)ка ў дзесець пор.
Сукенка шамрэла,
зелёна дуброва гарэла.
Берыце, дзев(ы)чатка, кубачкам і воду
да й зелёну дуброву тушыця.
Сколько ў кубачку вады,
столько ў дзяс(ы)чат праўданькі.
Сколько ў рэшаці вады,
столько ў хлопцаў праўданькі.

8. *Да гарэла Купала, да гарэла* («Купала»). Запісана ад Веры Іванаўны Новік (30 гадоў) з в. Вялікае Падлесе (сёння – Падлесе) Ляхавіцкага р-на Баранавіцкай вобл. (сёння – Брэсцкай вобл.) у 1945 г. у Кабінец народнай музыкі Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі К. Квіткам. МДК імя П. Чайкоўскага, Ф1101-02.

$\text{♩} = 87$

1. Да га - рэ - ла Ку - па - ла, да га - ла,
на Ку - па - ле - дзе - ва - чка ся - дзе - ла.

9. Зім(ы)на ж мая перэапёл(ы)ка («лета», жніўная). Зап. у в. Тухавічы Ляхавіцкага р-на Брэсцкай вобл. ад А.К. Кандратчык, 1912 г. н. у Э БДАМ 1982 г. (кір. У. Солтан). ФЭ 646114.

$\text{♩} = 88$ (*rubato*)

1. Зі-м(ы)-на ж ма - я пе - рэа - пё - л(ы)-ка, а й,
зі - мна ж ма - я пе - ра... а - пё - лка й,
дзе ж ты зі-м(ы) - ку зі - ма... а - ва - лоа?

Зім(ы)на ж мая перэапёл(ы)ка, а й,
зімна ж мая перапёлка й,
дзе ж ты зім(ы)ку зімавалоа?
Дзе ж ты зімку зімовала,
дзе ж ты зімку зімовала,
й'а лецечко лега[вало].

Зімавала я ў крыніцы,
зімавала я ў крыніцы,
легавала я ў пшаніцы.
Зімавала, рыбку брала,
зімавала, рыбку барала,
легавала, пшонку жала.

10. *Да пайіду я дарогаю* (жніўная). Зап. у в. Мыслабаж Ляхавіцкага раёна Брэсцкай вобл. ад Яўгеніі Сцяпанаўны Дуброўскай 1914 г.н. у Э БДАМ 1993 г. (кір. Л. Касцюкавец). ФЭ 646464.

$\text{♩} = 84$

1. Да па - йі - ду я - а да - ро - га - а - ю,
 пу - шчу го - ла - с(ы) ду - б(ы) - ро - а - ва - ю - (у).

Да пайіду я дарогаю,
 пушчу голас(ы) дуб(ы)роваю.
 Няхай(і) мамка голас чуя,
 мне вячэраці гатую.
 Мам(ы)ка ж(ы) мая, Цярэшанька,
 гадуі мяне хорашанька.

Што сыботу ўмывай мяне,
 што нядзьялку ўбірай мяне.
 Што сы(ні)боту галушачкі,
 пасьцель белу, падушачкі.

11. *Наварыла да вячэры я зарання* («лета»). Зап. у в. Наберажная Ляхавіцкага раёна Брэсцкай вобл. ад Магдаліны Міхайлаўны Сяргей 1906 г.н. у Э БДАМ 1993 г. (кір. Л. Касцюкавец). ФЭ 646466.

$\text{♩} = 194$

1. На - ва - ры - ла да вя - чэ - ры я за - ра - ння,
па - са - дзі - ла да ся - ме - йку я ля с(а) - та - ла.

2. А са - ма ста - ла да ва - кно гля - дзець і да да - в - но,
да дзе ж(ы) ма - ё да дзі - ця в(ы) по - лі я - но жне.

Наварыла да вячэры я заранна,
Пасадзіла да сямейку я ля с(а)тала.

А сама стала да в акно глядзець да давно,
Да дзе ж маё да дзіця ў полі, яно жне.

Да на шырокум да яно полі, яно жне,
Да пры вялікіх да наганятых яно жыве.

Да вялікія да наганятыя ля яе,
Ўсе халас(а)тыя, няжанатыя яны ўсе.

12. *Ой, у полі, ой, у полі на раздоллі* («як лён рвалі»). Зап. у в. Мыслабаж Ляхавіцкага раёна Брэсцкай вобл. ад Яўгеніі Сцяпанаўны Дуброўскай 1914 г.н., Ніны Сцяпанаўны Гуцько 1924 г.н., Юліі Філіпаўны Брэнчык 1926 г.н. у Э БДАМ 1982 г. (кір. У. Солтан). ФЭ 646113.

1. Ой, у по-лі, ой, у по-лі на ра - здо-ллі, там дзя-ўчы-на лён і-р(ы) - ва-ла.
Ой, у полі, ой, у полі на раздоллі, сялю шчасця, долі даці.
там дзяўчына лён ір(ы)вала. Хоць ні таку, хоць ні таку, як всем(ы) людзям,
Лён ірвала, лён ірвала рэдка слала, шчасця, долю я рочу вам.
к сырой зямлі прыкладала. Все дзяўчатка, все дзяўчатка рана ўсталі,
Зямля мая, зямля мая не ўрадлива, шчасця, долю разабралі.
доля мая не шчасліва. А я млода, а я млода спазнілася,
Ўзяла майго, ўзяла майго й атца, матку, с ліхой доляй сустрэлася.
ўзяла маю ўсю радзіну.
Ўзяла маю, ўзяла маю ўсю радзіну,
бяры мяне сіраціну.
Я ні вялю, я ні вялю сірот браці,